

ÉRD

MEGYEI JOGÚ VÁROS

A VIRÁGZÓ KERTVÁROS

Érdi érdekességek

A VIRÁGZÓ KERTVÁROS

Fedezzük fel együtt!

Szerkesztették:
a polgármesteri kabinet munkatársai

Külön köszönet Ábel Andrásnak és Harmat Bélának a kiadvány
összeállításában nyújtott értékes segítségért.

Kiadja:
Érd Megyei Jogú Város Önkormányzata
2008

Fotók:
Adorján István, Figuli Judit, Orlai Sándor,
Virágh László

A kiadásért felel:
T. Mészáros András, polgármester

Nyomda:
MacKensen Kft.

ISBN
978 963 88197 0 3

ÉRD

TARTALOM

Polgármesteri köszöntő	4
Történeti emlékeink	6
A kezdetektől az újkorig	8
Birtokosok a XVIII–XIX. században	16
A mai Érd létrejötte	22
Városunk iskolái	24
Általános iskolák	26
Középiskolák	35
Pedagógiai Szakszolgálat	37
Városunk közéleté	38
Önkormányzati képviselőink	40
Akikre büszkék vagyunk	42
Városunk civilszervezetei	46
Közérdekű információk	48
Érd képekben	56

Tisztelt érdi polgárok!

Köszöntöm Önöket Érden, Pest megye legnagyobb, mégis családi városában. Őszintén kívánom, hogy megfelelő otthonra leljenek itt.

Érd – ahol jelenleg mintegy 63 ezren élnek – a legkegyesebb városa. Magyarország legnagyobb megyéjének legnagyobb lélekszámú, legfiatalabb és legújabb megyei jogú városának lakói vagyunk. Ezért is jó, ha tudunk egymás-

ról, ha ismerjük a városunkban rejlő lehetőségeket: kikhez, mikor és miért fordulhatunk. Ezt a célt szolgálja e könyvecske is, amelyben egyebek mellett megtalálhatja a legfontosabb, a hétköznapi életéhez szükséges intézmények, hivatalok címét és telefonszámait.

Érd nyitott város. Hivatalai, közintézményei mindig nyitott kapukkal várják Önöket. Hisszük, hogy nem kiváltságosai vagyunk a városnak, hanem szolgálói az itt élőeknek. Munkánk akkor eredményes, ha Önök is elégedettek, ha gyorsan és zökkenőmentesen intézhetik ügyeiket.

Érd 2006-ban megyei jogú városi rangot kapott. 2007 elején a város közgyűlése elfogadta az Érd stabil gazdasági fejlődésének alapját képező Batthyány Programot. Ennek köszönhetően az érdi többféle támogatáshoz is juthatnak: minden érdi újszülött a Baba Program, a jól tanuló, hátrányosabb helyzetű diákok az Ösztöndíj Program, a civil egyesületek az ÉRDemes Program révén.

Óvodáink és tanintézményeink felújítása 2007-ben kezdődött el. Első lépésként százmillió forintot használtunk fel a legfontosabb javításokra, korszerűsítésekre. Célunk, hogy valamennyi intézményünk megfeleljen a 21. század követelményeinek: 2008-ban a Gárdonyi Géza Általános Iskola teljes rekonstrukciójára és mellé egy tanuszoda megépítésére kerül sor.

A közeljövő Önöket is érintő legfontosabb beruházása a város csatornahálózatának jelentős bővítése, majd ezt követően az úthálózat rekonstrukciója. Már zajlanak ennek előkészületei, a munkálatokat pedig várhatóan 2010-ben kezdetük meg.

Fontos, hogy valamennyi választókerület egyéni képviselője a Batthyány Programból évente 5 millió forint külön keretet használhat fel a leg sürgetőbb teendők finanszírozására. Amennyiben Önök is aktívan részt vennének a helyi közéletben, ezt a településrészi önkormányzatok munkájába bekapcsolódva tehetik meg.

Érden a sportélet is fellendülőben van. Női kézilabdásainkat tavaly óta egy volt válogatott és világbajnoki második helyezett, Kedves László irányítja, s a csapat tagja Németh Helga egykori nemzeti és Európa-válogatott kézilabdázó is. A 2007–2008-as bajnoki évadot az NB II-ben a második helyen zártuk, s a következő bajnokságot már az NBI B-ben kezdjük. A csapat középtávú célja, hogy itt az első harmadban szerepeljen. Labdarúgóink az NB III-ban, birkózóink országos és nemzetközi szinten is kiváló sikereket könyvelhetnek el.

Érd a kultúra városa is. 2008-ban, az országban egyedülálló módon, háromnapos fesztivállal ünnepeltük a magyar kultúra napját, amelyen gyerekek és felnőttek egyaránt színvonalas programokon vehettek részt. Minden nyáron megrendezzük az Érdi Napokat, valamint a többezres látogatottságú érdi Kilométeres Utcabált. Karácsonykor ingyenes ünnepi esten vehetnek részt a Szepes Gyula Művelődési Házban, amely egyébként szinte mindennap remek programokat kínál. 2008-tól pedig többnapos rockzenei fesztivált rendezünk Első Fesztivál címen.

A városi ügyekről és programokról az ingyenes Érdi Újságból és a szintén ingyenes Érdi Lapból tájékozódhatnak. Városi televízióink naponta jelentkezik műsorokkal. Amennyiben szívesebben hallgatnak rádiót, az M6 Rádiót ajánlom figyelmükbe. Ha a különböző városi programok iránt érdeklődnek, keressék az ugyancsak ingyenes Programod magazint.

Ha internetet használnak, javaslom, látogassanak el városunk honlapjára (www.erd.hu), illetve a www.erdcenter.hu információs oldalra.

Kívánom, hogy érezzék magukat otthon ebben a városban. Ha bármilyen problémájuk van, forduljanak hozzám bizalommal. Fogadóórám (minden héten kedd délelőtt) szeretettel látom Önöket.

Érd, 2008. október 1.

T. Mészáros András

Érd Megyei Jogú Város polgármestere

A photograph of a rustic stone wall made of irregular, greyish-brown stones. The wall is partially covered by lush green plants, including ferns and small trees, which are growing both on top of the wall and around its base. The scene is brightly lit, suggesting a sunny day. The text 'TÖRTÉNETI EMLÉKEINK' is overlaid in a white, serif font across the middle of the image.

TÖRTÉNETI EMLÉKEINK

A kezdetektől **AZ ÚJKORIG**

É

Érd mai területén a legrégebbi idők óta megtalálhatók az emberi élet nyomai. A Funducia (török eredetű szó, mogoróást jelent) völgyben 1962-ben egy kirándulás alkalmával Jovicza Ignác, Dr. Kerékgyártó Árpád pedagógusok és Patyi Vilmos földbirtokos őskori maradványokat találtak, majd 1963–64-ben Gáboriné Csánk Vera, a Budapesti Történeti Múzeum régésze vezetésével tárták fel a neandervölgyi ősember vadásztelepét. A kb. 50 ezer évvel ezelőtt itt megtelepedett ember pattintott kőeszközei alapján az itteni kultúrát a franciaországi moustérienhez sorolták. A mintegy 50 ezer állatcsont és fog feldolgozását Kretzoi Miklós végezte, aki megállapította, hogy a vadászott több mint 30 állatfaj között a barlangi medve elejtése volt jellemző. Rajta kívül kerültek elő gyapjas orrszarvú, mamut, barlangi hiéna, barlangi oroszlán, gímszarvas, rénszarvas és más fajok maradványai is. Az anyag egy része visszakérült Érdre, és a Magyar Földrajzi Múzeum érdi témájú kiállítási termében tekinthető meg.

Az Óváros feletti Kakukk-hegy folytatását képező Sánc-hegyen (Attila-vár), miként neve is mutatja, bronzkori (Kr. e. 1600 körüli) földvár nyomai láthatók, ahol később a rómaiak is őrtornyt tartottak fenn. Kissé távolabb Százhalombatta felé koravaskori (Kr. e. 650–550 táján épült) ún. hun-halmok néven ismert halomsírmező található. Hunoknak tulajdonítása Luczenbacher János (1796–1871) régész nevéhez fűződik, aki 1847-ben hét halmot ásott meg, és itteni sikeres munkálkodása emlékére felvette az Érdy nevet. Példáján fellelkesedve Érd első helytörténetírója, Kereskényi Kereskényi Gyula (1835–1911) plébános is végzett ásatást a halmokon. A mai általános régészeti felfogás szerint a sírhalmokba az ún. hallstatti kultúra népesége előkelőinek hamvait helyezték. Bemutatásával a százhalombattai Matrica Múzeum Régészeti Parkja foglalkozik. Az óvárosi Római út a hajdani légiók által járt hadiútra (limes) utal.

Érd mai közigazgatási területén a honfoglalást követően több falu is kialakult: Érd, Székely, Deszka és Berki. A török időkben ezek közül több elpusztult, elnéptelenedett. Egy részükön vagy közelükben később nagybirtokosaink majorságokat létesítettek.

A mai Érd folyamatosan – bár nemzetiségét tekintve változó – lakott magja a mai Óváros volt. Érd első okleveles említése 1243-ból ismert. E szerint Tádé fia János Érd faluban lévő birtokrészét a hozzá tartozó szigetnek felével együtt eladta Mihály veszprémi comesnek (ispánnak). Más oklevelekből kiderül, hogy Érden ezen családokon kívül volt még birtoka az ócsai apátságnak, a királyi erdőőröknek és a királyi fegyvernököknek (fegyvergyártóknak). Feltehetően a helység neve vagy az erdő szó-ból vagy az ér szó d-s kicsinyítőképzős változatából származik (Kézay szerint: „a IV. vezér neve pedig Ethele vala, Bendegucz fia, kinek testvére Rova és Buda, mindketten vezérek valának az Érd nemzetségéből.” Érd tehát e szerint személynév.). Egy 1278. évi oklevél szerint a fegyvernökök földje ekkor már lakatlan volt. Ezt a Mihály utódjainak számító Berki-család szerezte meg. Ez a Dunától távolabbi terület vált a XX. századi Parkváros magjává. Az itteni erdőségekre, tölgyesekre emlékeztet az 1990-ben alkotott városi címer dús lombú fája, míg a sárkányt ledöfő kereszt a helység birtokosának, Ákosházi Sárkány Ambrusnak törökellenes harcát, átvitt értelemben az ér-dieknek mindenféle pogány betolakodó elleni évszázados küzdelmét jelképezi. A kék sáv az áldást és átkot egyaránt jelentő Duna folyam közelségére utal. Az arany korona három ága a helység történetében legjelentősebb szerepet játszó három nagybirtokos családot, az Illésházy grófokat, Batthyány Fülöp főherceget és a Károlyi grófi családot jelképezi. A korona kilenc ágcsúcsában a település legősibb magjait láthatjuk: Óváros, Újfalu, Erlakovecz major, Fülöp major, Fekete Sas csárda (Újtelep), Csillag csárda (Érdliget), Kutjavár (Diósdliget), Berki (Vincellért), Ilkamajor (Parkváros).

A török hódoltsághoz vezető végzetes mohácsi csata évében, 1526-ban válik Érd és kastélya történelmi helyé. II. Lajos király a közelgő török had elé vonulva az ősi hadiúton kb. 3 ezer fős seregével, először Érden táborozott le. Ákosházi Sárkány Ambrus pozsonyi kapitány, zalai főispán, országbíró itteni kúriájában szállt meg július 20-ától 23-áig.

Az itteni réven kelt át a Csepel-szigetre búcsút venni feleségétől, Habsburg Máriától. Továbbindulás előtt múlt ki kedvenc fekete lova, amit kísérete baljós jelként értelmezett. Sárkány Ambrus ekkor nem volt itthon, mert a király már korábban Pétervárad ostromlott várának felmentésére küldte. Brodarics István királyi kancellár

Őskori emlékek

Érd környékén már 50 ezer évvel ezelőtt is élt ember. Az itteni kultúrát a franciaországi moustérienhez sorolják a tudósok.

Kretzoi Miklós

A geológusok, paleontológusok, régészek nemzedékeit tanította. Nevéhez fűződik a rudabányai ősi emberszábasú leletek feltárása és közzététele, számos világhírű őslénytani élőhely kutatása, régészeti lelőhely csontanyagának feldolgozása.

VII. Kelemen pápához írt levele szerint a király még július 27-én is Érden tartózkodott. A levél alábbi sora jól jellemzi a korabeli állapotokat és az elkeseredett hangulatot, reménytelenséget: „Királynak nincsen semmije, a helyzet teljesen zavaros, az emberek gonoszak és széthúznak, az ellenség túlerőben van...”

A mohácsi csatát követően – ahol elesett Sárkány Ambrus is – a törökök nem vették rögtön birtokba Érdet, csak Székesfehérvár bevétele (1543) után kapcsolták a budai szandzsákhhoz. A híres dunamenti hadiút és Buda védelmére, miként több más helyen (Ercsi, Adony, Dunaföldvár stb.), Érden is kis palánkvárat építettek a XVI. században. Ez többször elpusztult, de újra felépítették. A XVII. században kibővítették, és dzsámit is emeltek benne. Az 1962–1965 közötti ásatások a palánk kiterjedését 147 méter körüli, míg a dzsámiét 11×10 méteresre tették. A török uralom felszámolásának hadi eseményeiben Érd csatahelyként is fontos szerepet játszott: 1684. július 22-én (még Buda 1686. évi visszavétele előtt) itt verték szét Lotharingiai Károly szövetséges erői Musztafa pasa – Buda visszavívási kísérletekor az ostromgyűrűt dél felől fel-

Fundoklia-völgy

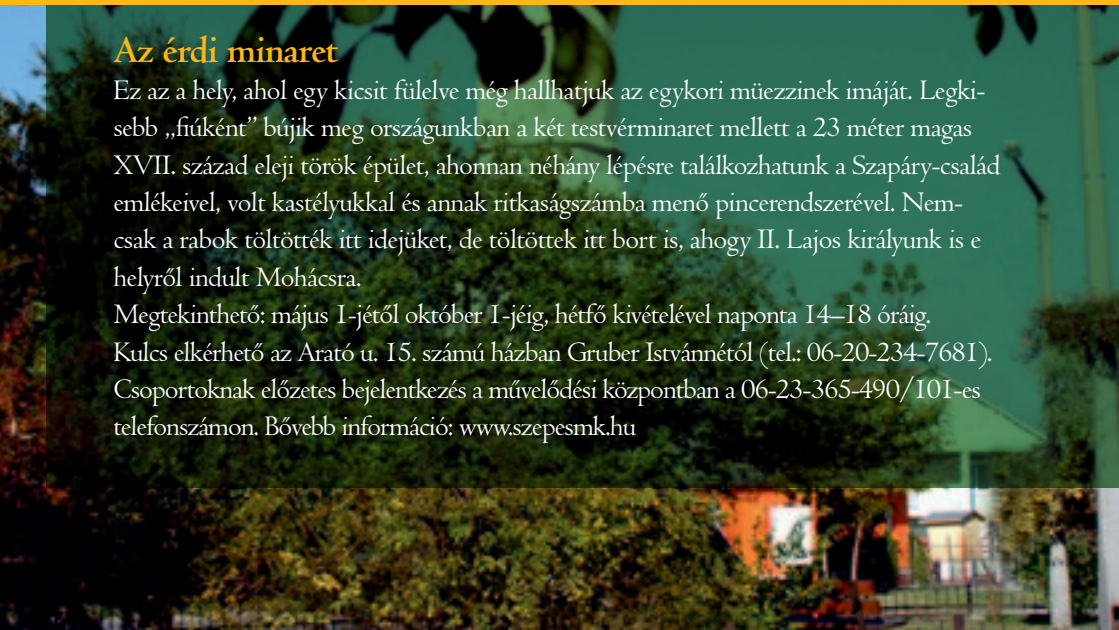
Érd-Parkváros tájképileg legszebb része a szarmata mészkőbe bevágódott karsztos aszónvölgy, a Fundoklia. Az M7-es autópályától északra 1962 végén a völgyfő közelében véletlenül bukkant felszínre az érdi paleolitikus telep, mely a mounstérien műveltség, tágabb értelemben a neandervölgyi ember kultúrájának világhírű magyarországi lelőhelye. A Fundoklia-völgyben és környékén mintegy 25 védett növényfaj fordul elő, és több védett gyík-fajnak és cickányfélének ad otthont.

Az érdi minaret

Ez az a hely, ahol egy kicsit fülelve még hallhatjuk az egykori müezzinek imáját. Legkisebb „fiúként” bújik meg országunkban a két testvérminaret mellett a 23 méter magas XVII. század eleji török épület, ahonnan néhány lépésre találkozhatunk a Szapáry-család emlékeivel, volt kastélyukkal és annak ritkaságszámba menő pincerendszerével. Nemcsak a rabok töltötték itt idejüket, de töltöttek itt bort is, ahogy II. Lajos királyunk is e helyről indult Mohácsra.

Megtekinthető: május 1-jétől október 1-jéig, hétfő kivételével naponta 14–18 óráig. Kulcs elkérhető az Arató u. 15. számú házban Gruber Istvánnétól (tel.: 06-20-234-7681). Csoportoknak előzetes bejelentkezés a művelődési központban a 06-23-365-490/101-es telefonszámon. Bővebb információ: www.szepesmk.hu

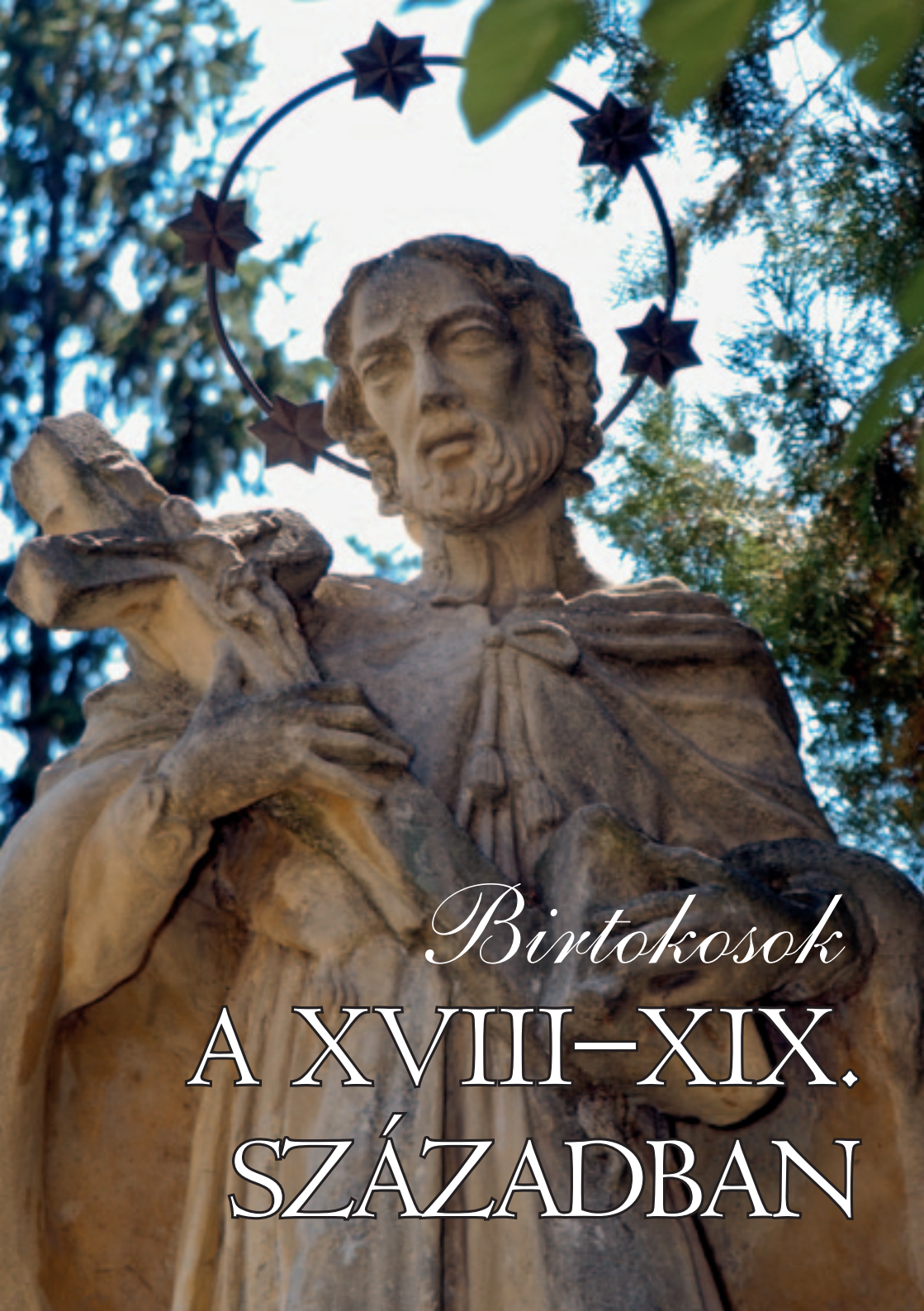

törni próbáló – seregét. E csatát művészi alkotás is megörökítette. J. Waldtmann és U. Kraus: Csata Érd mellett 1684-ben című rézkarcán érdekes módon 2 minaret látható, és megfigyelhetők a török seregben alkalmazott tevék alakulatok is.

Mint ismeretes, a törökök a meghódított területek váraiba elsősorban leigázott népek fiait helyezték katonának. Így kerülhettek Érdre a törökök. Néhány családnak Érdre török eredetű neve van: Kávrán, Kurán, Deffent, Csibrák, Bandzi stb. A 15 éves háborúban mind Érd, mind Berki lakossága jelentősen csökkent. A magyar lakosság helyére feltételezések szerint 1630 körül – miként Ercsibe, Tökölre – Érdre a törökök elől menekülő délszlávok költöztek. Kutatások szerint zömük Szarajevó környéki bunyevác, dalmát, horvát volt, jóllehet a helyi lakosság őket is rácoknak nevezte, akárcsak a szerbeket. (Egyházi források később illérlésként is említik a népcsoportot.) Elkülönböztet azonban őket i-zó nyelvjárásuk és katolikus hitük. Néhány családnév körükből: Bilics, Romics, Tokics, Polákovics, Kokics, Jovicza, Antunovits stb.

A magyar földesurak a hódoltságban lévő birtokaikra is fenntartották igényüket. Így papíron Érdre a Sárkány családtól 1675-ben házasság révén az Illésházy család vette át a birtokot. (Illésházy Ferenc feleségül vette Sárkány Erzsébetet.) Az Illésházak inkább a nagyobb biztonságot nyújtó felvidéki Trencsén és Liptó megyei váraikban tartózkodtak, érdi uradalmukat zálogba adták az ercsi Szapáry Péternek. Ő sokat hadakozott a török megszállókkal, személyét a helyiek emlékezete hőssé emelte, mondák, szépirodalmi művek örökítették meg. Alakját a helységnek nevet adó, XVI. századi, itt várat építő Hamza béggel hozza össze a Szapáry Péter bosszúja címen ismert történet, noha időben egy évszázad választotta el őket. Az újabb kutatások szerint azonban Hamza leszármazottai kapcsolatba kerülhettek vele. A középkori eredetű kastély ma is meglévő pincerendszerében egy zugot Szapáry török fogsága helyszínének tart a néphagyomány. A források szerint viszont a raboskodás helye a budai vár volt.

A monda szerint Hamza bég kegyetlen módon kínozta, vízen, száraz kenyéren tartva, a hegyen eke elé fogva sanyargatta az elfogott Szapáryt. Barátja, Batthyány Ádám azonban egy török agáért cserébe kiváltotta rabságából. Egyszer (egyes változatok szerint Buda visszavévéskor) fordult a kocka, és Hamzát vezették fogolyként Szapáry elé. Ő azonban keresztényi könyörületességből megkegyelmezett neki, és szabadon engedte egykori kínozóját. A török, aki féltelmében már kiitta méreggyűrűje tartalmát, megrendülve e nagylelkűségén, utolsó perceiben még felvette a kereszténységet.

Birtokosok A XVIII–XIX. SZÁZADBAN

A török uralom utáni újjáépítésben az Illésházy-, Szapáry-család (zálogbirtokosként) játszott meghatározó szerepet.

Illésházy Miklós (1653–1723) 1722-ben váltotta vissza Érdet. Helyi urbáriumban szabályozta a jobbágyterheket. Kancellárként halála előtt nem sokkal ő írta alá a Pragmatica Sanctiót, ami lehetővé tette Mária Terézia trónöröklését.

Illésházy József (1700–1766) csak rövid ideig volt Érd birtokosa, mert 1735–1752 között ő is elzalogosította azt báró Pongrácz Andrásnak, majd annak lányán keresztül báró Péterffy Jánosnak. A Kálvária kápolnát a Péterffy-család építtette (1749).

Illésházy János (?–1799) tette a legtöbbet Érd szépítéséért. 1774-ben toronnyal bővítette az 1703-ban újjáépített Szent Mihály-templomot, és emeletet húzatott az új plébániaházra. A templomkertet szobrokkal (pl. Nepomuki Szent János), keresztekkel ékesítette. Elkészíttette Szent Walburga szobrát, és az újjáépített kastélyban egy kis kápolnát alakíttatott ki. Az ő idejében, 1776-ban kapott Érd (feltehetően egy korábbi, de megszűnt státusz után) ismét mezővárosi rangot. Fia, Ferenc 10 évesen ismeretlen körülmények között (talán járványban) Érden halt meg, és a templomban temették el (1789).

Illésházy István (1762–1838) Érdek országos vásártartási jogot szerzett. Fia nem lévén vele kihalt a család.

Tőle Batthyány Fülöp főherceg vásárolta meg Érdet, akinek apai ágon Illésházy Teréz grófnő volt a nagyanyja. Az ő rövid, húszévnyi birtoklására esik az 1838. évi nagy dunai árvíz. Az elpusztult település helyett alapította a főherceg Újvárost, a folyótól kissé távolabb eső területen (Fülöpváros). „Fülöp város ez újonnan épült mezőváros magába tekintve szabályosabb, mint a régi, mert három egyenesen vonuló fasorokkal s díszes utcái kellemesen hatnak a szemlélőre, még kellemesbek leendőik, ha lakosaik házaikat s kertjeiket fa ültetvé-

Magyar Földrajzi Múzeum

Érd város egyetlen jelentősebb nem egyházi jellegű műemléki épülete, Batthyányi Fülöp főherceg által 1842-ben építtetett fogadója, mely címerükről a Pelikán nevet kapta. Az 1840-ben épült magassíkszerű, klasszicista épület a Buda és Pest környéki közepes nagyságú kúriák közül kiemelkedik szép arányaival, harmonikus megjelenésével. Jelenleg a Magyar Földrajzi Múzeumnak ad otthont.

nyekkel ékesítenék. Küldíszét telepítvénynek végre leginkább emeli az országút mellett épített vendégfogadó, mely melléképületével, akármely város díszévé lehetne.” (Historia Domus).

1848-ban Érda Lánchíd építésének támogatásával kitűnt görög származású bécsi bankár, Sina György báró tulajdonába került. Fia, Sina Simon – aki apján is túltett mecénási bőkezűségével – a kastélyt 1869-ben neoreneszánsz stílusban átépíttette és jelentősen kibővítette. Halála (1876) után lánya, Anasztázia gróf Wimpffen Viktorral kötött házassága révén Érda sváb származású Wimpffen-család kezébe került. A Wimpffenek után 1911-ben a Károlyi grófok váltak Érda legnagyobb birtokosaivá. A kastély viszont 1920-ban a katolikus egyház kezébe került. Jezsuita papnevelő (noviciátus), 1928-tól vizitációs apácázárda, 1940-től a front ideérkeztéig pedig az ország első KALOT-népfőiskolája működött a falai között. A Katolikus Agrárfőiskola Legényegylet Országos Titkársága által működtetett iskolában gazdasági, faluvezető-képző és népi kulturális tanfolyamokat tartotta. (Elismerését jelzi, hogy 1941-ben illetve 1942-ben látogatást tett itt két miniszterelnökünk, Teleki Pál és Bárdossy László is.) A kastélyt a háborúban hadikórházként használták, a homlokzata egy belövést kapott, a szovjet csapatok távozása után betüvegezve, kimeszelve adták át az érdi előljárásnak. Hosszú ideig szükségülakásként működött, kallódott. Építő elemeit a háborús károk javítására kezdték kiutalni, majd ezen felbuzdulva, az épületet jórészt széthordták – a pótolhatatlan műemléki értéket a Művelődési Központ építése előtt, 1971-ben lebontották, az akkor benne lakóknak a Szent István utcában építettek úgynevezett csökkentett értékű lakásokat.

Érda, a nemzetiségek városa

A törökök a meghódított területek váraiba elsősorban leigázott népek fiait helyezték katonának. Így kerülhettek Érdre nemcsak törökök, hanem délszláv népek is, akik 1630 körül már a törökök elől menekülve költöztek Érdre. Kutatások szerint zömük Szarajevó környéki bunyevác, dalmát, horvát volt, jóllehet a helyi lakosság őket is rácoknak nevezte, akárcsak a szerbeket.

A XX. század

Az 1920-as évektől a viszonylagos olcsó telekárak és a közeli munkahelyekre való bejárás lehetősége miatt később az ország minden részéből érkeztek betelepülők. A kezdeti üdülőtelepből hamarosan a főváros környéki agglomeráció legnagyobb települése, „Közép-Európa legnagyobb faluja” jött létre.

A mai Érd LÉTREJÖTTE

Az 1920-as évek második felét követően a Károlyi-család (gróf Károlyi Imre és fia, Gyula) fokozatosan felparcellázták több mint 3 ezer holdnyi itteni – jórészt erdőből és gyümölcsösből álló – birtokrészeit. A viszonylagos olcsó telekárak és a közeli munkahelyekre való bejárás lehetősége miatt később az ország minden részéből érkeztek betelepülők. A kezdeti üdülőtelepből hamarosan a főváros környéki agglomeráció legnagyobb települése, „Közép-Európa legnagyobb faluja” jött létre. A meggondolatlan és gyors ütemű telepítés a háború után még évtizedekig nyomasztó gondok (vízhiány, magas talajvíz, járhatatlan utak stb.) forrásává vált. Jelentősebb gyáripár itt nem alakult ki, csak a hagyományos malomipar (dunai hajómalmok) és téglagyártás fejlődött tovább korszerűbb formában, és kisebb üzemek keletkeztek. (Mezőgép, Texelektro, ÉRUSZ, Kenyérgyár stb.)

Érden hagyományosan jellemző gazdasági ág volt a szőlőtermelés és a juhtartás. Fényes Elek statisztikus Magyarország geographiai szótárában 1851-ben így ír Érdről: „Fő gazdasága szőlőhegyében áll, mely igen becses bort terem”. Ez az 1870-es, 80-as évek filoxérajárványai következtében lehanyatlott, helyére az őszibarack-termesztés lépett. Megmaradt emlékei az óvárosi Gyorma (Mélyút) falába vájt lyukpincék. A juhászat színterei, a XVIII–XIX. századi majorok (Erlakovecz, Fülöp major stb.) a szocialista térszerkesztés korában kerültek lebontásra.

A városias jellegű központ kialakulása 1972-ben kezdődött a buszpályaudvarként is szolgáló üzletkomplexum létesítésével, folytatódott a lakóteleppel és a Rítmus áruházal, s az utóbbi években nyer valóban színvonalas külsőt a Budai úti üzleti-szolgáltató épületsor felépítésével. A Termál Szálló 1990. évi felépülésével Érd Óváros fürdőhelyévé válása új perspektívát jelent a város számára.

A Történeti emlékeink fejezet szövegeinek forrása Tarnay Tünde és Kovács Sándor Érd c. könyve

VÁROSUNK

ISKOLÁI

Móra Ferenc Általános Iskola

2030 Érd, Holló köz I. ☎ 365-483

Az iskola 1975 óta működik önálló intézményként. Jelenleg 107 tanulója van, akik 8 évfolyamon, 10 tanulócsoportban tanulnak. Napközis csoportok száma: 8.

Az osztálylétszámok alacsonyak, az egyéni fejlesztést szolgáló habilitációs és rehabilitációs órák száma magas. A pedagógusok munkáját 6 gyógypedagógiai asszisztens segíti.

Az első és második évfolyamon az anyanyelvi oktatás a Meixner-módszer szerint folyik. A készség-tárgyak oktatása minden évfolyamon, a felső tagozaton pedig minden tantárgy oktatása szaktanári rendszerben történik.

Az iskola Érdligeten található. Jellemzői: az átlagosnál nagyobb tevékenységrendszer, az egyénre szabottabb tanítási formák, közösségi nevelés. A pedagógusok célja a tanulók felkészítése a továbbtanulásra, megismertetni őket a helyes életvitel alapjaival, ezt színes, változatos, sokoldalú iskolai élettel kívánják elősegíteni.

A kötelező, tanterven felüli oktatásszervezési formák az alsó tagozatban: iskola-előkészítő foglalkozások, fejlesztő csoport, tehetséggondozó szakkörök, tánc oktatása. Idegen nyelv 3. évfolyamtól, képzőművészeti órák, erdei iskolai program, az iskolai önálló arculat hagyományrendszere, számítástechnika 4. évfolyamtól. Tanórán kívül: úszás, sportfoglalkozások, népi tánc, társastánc, dzsesszbalett, idegen nyelv, kézműves foglalkozások. A felső tagozatban az emelt szintű oktatás jelenti a képességek figyelembevételét. Hetedik év végén vizsgák, felvételi előkészítők, szakkörök, sikeres tanulmányi és feladatmegoldó versenyek szolgálják a felvételire való előkészületeket. Az iskolagaléria, az iskolai televízió és annak stúdiója, a Széchenyi-hagyományrendszer és a névadó kultusza, a sikeres sporttevékenység, a nagy közösségi rendezvények, bálók, bemutatók, koncertek, vetélkedők, az iskolazászló, az induló, a jelvény, az iskolai emlékművek mind a közösségi nevelést, a színes, változatos iskolai életet szolgálják.

Széchenyi István Általános Iskola

2030 Érd, Diósdí út 95-101. ☎ 375-592

A Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola Érd egyik legnagyobb oktatási intézménye. Az iskola kiemelt feladatának tartja, hogy felkészítse tanulóit a továbbtanulásra, s elősegítse, hogy a gyerekek elsajátítsák a mindennapokhoz szükséges alapvető ismereteket. Azt vallja, hogy a jövő kulcsa a biztos tudás, amit minden gyerek megszerezhet a képességeihez mérten. Az iskolát a nyugodt, aktív munkára serkentő légkör, a türelmes, szeretetteljes, de fegyelmet tartó, nevelő célzatú tanár-diák kapcsolat jellemzi. Minden évfolyamon emelt szintű ének-zene oktatás folyik. Az oktatás szerves része az iskolai kórusban való részvétel. Iskolánk énekkara szép hazai és nemzetközi sikereket ért el az elmúlt években.

Angol, ill. német nyelv és informatika oktatása 4. osztálytól biztosított. Angolnyelv-oktatás a 4. évfolyamtól egy-egy csoportban emelt szinten folyik. Alsó tagozaton kiscsoportban 1–2. évfolyamon egy tanító, 3–4. évfolyamon tantárgycsoportban tanítók oktatnak. Alsó tagozaton az Apáczai-tankönyvsaládból, felső tagozaton a pedagógiai programban elfogadott tankönyvekből tanulnak a gyerekek. A nevelő-oktató munkát segíti a gyermekvédelmi felelős, a fejlesztő pedagógus, az iskolai könyvtáros, a pedagógiai asszisztens és agyógytestnevelő munkája.

Kőrösi Csoma Sándor Általános Iskola

2030 Érd, Bajcsy Zs. u. 19–21. ☎ 376-523

Hunyadi Mátyás Általános Iskola

2030 Érd, Túr u. 4. ☎ 375-230

Az iskolában, amely 1983. szeptember 1-jén nyitotta meg kapuit, kilenc alsó és nyolc felső tagozatos osztály, valamint három napközis és egy tanulószobás csoport működik.

Az elmúlt években három első osztályt indítottak: egy normál tantervű, egy számítástechnika-angol nyelvi emelt szintű és egy kis létszámú fejlesztő osztályt, ennek háttérbázisa az iskolában működő logopédus és a teljes állású fejlesztő pedagógus.

Az emelt szintű oktatásban részesülő tanulók a nyolcadik évfolyam befejezésekor lehetőséget kapnak ECDL számítástechnikai és alapfokú angol nyelvvizsga letételére egy az intézményünkben működő nemzetközi iskola segítségével. A speciális tantervű osztály népszerű, az eredmények ígéretesek, többszörös a túljelentkezés. Szakkör keretében, 2. és 3. osztálytól óratervebe építve angol és német nyelv-oktatás folyik.

Marianum Általános Iskola

2030 Érd, Alsó u. 21. ☎ 365-481

Az 1930-as években a község vezetőivel együtt Kováts Ferenc segítségével alapították az érdi polgári leányiskolát, melyet a kimagasló építész, id. Leszt Béla tervezett és épített. Az iskola vezetésére a zsámbéki Szent Keresztről Nevezett Irgalmas Nővéreket hívták meg, akik 1935 szeptemberében kezdték meg a tanítást. Az egyik front – a háborús – elvonulása után alattomosabb formában jött a másik: 1948-ban államosították az egyházi és felekezeti oktatási intézményeket. A Marianum helyén 1961-től a gimnázium, majd 1987-ig általános iskola működött. Az épületet „lelakták”, felújításával nem törődtek, majd évekig állt gazdátlanul, félig romos állapotban. A városi önkormányzat jelentős segítségével, az egyházmegyei hatóság támogatásával, a szakiparosok és a szülők önzetlen munkájával 1991 szeptemberében két első és egy második osztállyal ismét megnyitotta kapuit a Szent Keresztről Nevezett Irgalmas Nővérek Marianum Általános Iskolája. Az újraindítás után megkezdtek a tornatermi szárny építését. 1995-ben már öt tantermet vehettek birtokba a tanulók, majd a következő év tavaszán a tornatermet, később pedig a tetőtéri részt. 1998 februárja óta a Marianum a zsámbéki Apor Vilmos Katolikus Tanítóképző Főiskola gyakorló iskolájaként működött annak megszűnéséig.

Az iskola 1987-ben vette fel a Bolyai János nevet.

Az intézményben 56 fő pedagógus dolgozik, munkájukat adminisztratív és technikai dolgozók segítik (13 fő). A tanulólétszámunk 774 fő, a tanulócsoporthoz 28, az átlagos osztálylétszám 26 fő. A magas tanulólétszám miatt az iskola két önálló épületben működik: az Alsó u. 80. szám alatt és az Erzsébet u. 24–32. sz. alatt.

A kisebbik épületben, az Alsó utca 80.-ban, 10 tanteremben az alsósok I. és 2. osztályai találhatóak. A felsősök az Erzsébet utcai épületbe járnak. 2008-ban 3 első osztályt indítottak, kettő iskolaotthonost, egyet pedig a szülők igénye szerint napközi otthonos ellátással. A felvételi beszélgetéseket minden év márciusában tartják a jelentkező tanulók számára. Jelentkezni lehet: matematika, német, angol emelt szintű osztályba.

Bolyai János Általános Iskola

2030 Érd, Erzsébet u. 30., 2030 Érd, Alsó u. 80. ☎ 365-023, 365-441

Ebben az iskolában általános alapképzést nyújtó 8 évfolyamú oktatás folyik. A tanulólétszám kb. 540 fő. A tanulók közel egyötöde más körzetből, illetve más településről (Tárnok, Sós-kút, Pusztazámor) jár át. Ezt az arányt egy peremkerületi iskola csak az ott dolgozó 47 tanár kimagasló oktató-nevelő munkájával érthette el.

Az iskola fő profilja a testnevelés, valamint 2004/2005-ös tanévtől az idegen nyelv. Minden évfolyamban (4–8. évfolyamok) egy-egy emelt szintű oktatást nyújtó osztály működik, ahol magasabb óraszámban folyik a testnevelés, mely szakkedzésekkel (atlétika, birkózás, labdarúgás, röplabda, tollaslabda) egészül ki a délutáni foglalkozások keretében. Színvonalára jellemző, hogy a diákok egyre jobb eredményeket produkálnak a különböző városi, körzeti, megyei és országos versenyeken. Az iskola az I–3. évfolyamokon speciális tantervű sport-napközis osztályokat szervez.

Batthyány Általános Iskola
2030 Érd, Fácán köz I. ☎ 365-785

Látványterv: Rumi Imre és Jarás István

Gárdonyi Géza Általános Iskola („A jövő iskolája”)

2030 Érd, Gárdonyi G. u. I/b. ☎ 365-140

A Gárdonyi Géza Általános Iskola az első az oktatási-nevelési intézmények felújítását célzó program végrehajtásában. A tervek szerint 2009-ben befejeződő teljes rekonstrukciót követően nyugodt szívvel mondhatjuk majd, hogy a Gárdonyi a 21. század, a jövő iskolája. A 2008/2009-es tanévben az első évfolyamon két-három párhuzamos osztályt indít az iskola, a lehető leghatékonyabb létszámmal. A szülői igényeket figyelembe véve a délelőtti, valamint az iskolaotthonos oktatási formát kínálja (I–3. évfolyamon), és igény szerint délutáni napközis foglalkozásokat is biztosít.

A szakmai munkaközösség fontosnak tartja a hangos és néma, értő olvasás színvonalának emelését, ezért már első évfolyamon növelik a magyar nyelv és irodalomórák számát. A Gárdonyi iskola elkészült beruházása az előzetes tervek szerint 2009 szeptemberétől fogadja a teljes épületkomplexumban a gyermekeket. Az iskola területén kap majd helyet az város új tanuszodája is.

A megújult Gárdonyiban a jelenleginél 300-zal több gyermek számára lesz hely. Az alapértékei marad továbbra is a kompetenciák fejlesztése, kiemelten is az értő olvasás, az idegen nyelvek, az általános sokoldalú alapozó funkció.

Az iskola több mint 75 éves múlttal rendelkezik. 1993-ban vette fel Teleki Sámuel nevét. A nagy Afrika-kutató munkássága egyúttal utat mutat az intézményben tanuló gyerekek sokoldalú nevelésében. Az iskola alapcélja egy olyan gyermekközpontú iskola megteremtése, ahol a legfőbb érték: a korszerű tudással rendelkező, nyitott személyiségű, kreatív tanulók nevelése, akik testileg, lelkiileg edzettek, s rendelkeznek a megfelelő önismerettel és az általános erkölcsi közösségi normákkal.

Teleki Sámuel Általános Iskola

2030 Érd, Törökbálinti u. 120. ☎ 372-647

Vörösmarty Mihály Gimnázium

2030 Érd, Széchenyi tér I. ☎ 365-671, 367-229

A gimnázium Érd Megyei Jogú Város Önkormányzatának középiskolája. Az intézményben 44 tanár 20 osztályban több mint 630 diákot oktat négy évfolyamos és nyolc évfolyamos képzési formában. Az oktatás szaktantermi rendszerben folyik. Az audiovizuális eszközökkel felszerelt, jó kialakítású tantermeken kívül könyvtár és olvasóterem, 3 természettudományos laboratórium, 2 számítógépterem és internet-hozzáférés segíti a diákok tanulását. Az épülethez iskolakert, sportudvar, tornaterem és kondicionálóterem tartozik. A 300 fős előadóterem igényes, kedvező színhelyet biztosít országos szakmai konferenciák, továbbképzések, kulturális rendezvények számára.

Az intézménybe felvételi vizsgával kerülnek a tanulók.

Az idegen nyelvi, a matematika, a biológia és a kémia, valamint a 2008/2009-es tanévben induló humán tagozatos tantervű osztályokban emelt szintű képzés folyik.

Az intézményben angol, német, francia, orosz és latin nyelv tanulására nyílik lehetőség. Felmérés után haladó vagy kezdő évfolyamszintű csoportokba kerülnek a jelentkezők. Az idegen nyelvek mellett csoportbontásban tanítjuk a matematikát, a számítástechnikát és a szabadon választott szaktárgyakat. Az érdeklődő tanulók többféle szakkör, egyetemi előkészítő közül választhatnak. A könyvtár minden délután nyitva van, ahol az internet is szabadon hozzáférhető.

Kós Károly Szakképző Iskola

2030 Érd, Ercsi út 8. ☎ 365-501, 365-531

A szakképző iskola kellemes, zöldövezeti környezetben elhelyezkedő intézmény. Szakiskolai és szakközépiskolai képzés keretén belül II szakmában képez szakembereket. A szakképzés egyik legfontosabb feladata a tanulók megfelelő gyakorlati képzése. Az iskola két számítógépes gépiró és szövegszerkesztő teremmel és egy számítógép-vezérlésű autódiagnosztikai laboratóriummal rendelkezik. A diósdai tanműhelyben három, minden igényt kielégítő, modern, számítógépes, modellezésre is alkalmas varrótanműhely és egy csúcstechnológiai színvonalon álló, minőségi hegesztőképzésre is alkalmas oktatóbázis biztosítja az ott tanulók színvonalas, legmagasabb szakmai követelményeket nyújtó gyakorlati képzését.

Érd Megyei Jogú Város Egységes Pedagógiai Szakszolgálat

2030 Érd, Fő út 42. ☎ 365-049

Az érdi Városi Nevelési Tanácsadó 1981-ben alakult, mint a budaörsi Nevelési Tanácsadó tagintézménye, egy pszichológussal és egy fejlesztőpedagógussal. 1986-tól vált önálló, majd területi alapellátó intézménnyé. Az érdi Nevelési Tanácsadó mára komplex Pedagógiai Szakszolgálatot teljesít a pszichodiagnosztika, pszichoterápia, fejlesztőpedagógiai diagnózis és terápia, a szociális gondozás és utánkövetés terén. Emellett elvégzi az évenként esedékes iskolaelettségi vizsgálatokat, a speciális nevelési igényű gyermekek éves kötelező kontrollvizsgálatait, továbbá különféle módszerspecifikus egyéni és csoportkeretek között zajló szülő- és pedagóguskonzultációkat és továbbképzéseket tart. A tanácsadó jelenleg a volt II. Lajos Általános Iskola épületében található.